

ALGEBRA 14.5.

- $G \triangleright N$ ($ana^{-1} \in N \quad \forall a \in G, n \in N$)
- $a \sim b \Leftrightarrow ab^{-1} \in N$
- Třídý ... rozložené t.j. $[a] = aN = Na$
- G/N ... $[a][b] = [ab], [a]^{-1} = [a^{-1}], [1]$
faktorgrupa.

V. 19.4 $\varphi: G \rightarrow H$ hom.

1) (v. o hom.) $N \leq \text{Ker } \varphi, N \trianglelefteq G \Rightarrow$
hom. $\psi: G/N \rightarrow H, [a] \mapsto \varphi(a)$ ✓

2) (1. věta o isom.) $G/\text{Ker } \varphi \cong \text{Im } \varphi.$

Dl. Použijte 1) pro $N = \text{Ker } \varphi. \quad \psi: G/\text{Ker } \varphi \rightarrow H$

• ψ proutě: $[a] = [b] \Leftrightarrow ab^{-1} \in \text{Ker } \varphi \Leftrightarrow \varphi(ab^{-1}) = 1$
 $\Leftrightarrow \varphi(a) = \varphi(b) \Leftrightarrow \psi([a]) = \psi([b])$
 $\psi([a]) = \varphi(a)$

• Když x ve ψ divněm jenom jako ve soln. $G/\text{Ker } \varphi \rightarrow \text{Im } \varphi \leq H,$
tak je ve. Im ψ

Hodí se ve učebnici faktorgrupa: $G/N \cong H$ dle

Vdělání to tak, že ve jdu $\varphi: G \rightarrow H$ t.j. $\text{Ker } \varphi = N$

Pr. $\mathbb{Z}/n\mathbb{Z} \cong \mathbb{Z}_n$ ... dleme $\varphi: \mathbb{Z} \rightarrow \mathbb{Z}_n$ tak, aby $\text{Ker } \varphi = n\mathbb{Z}$
 $\rightsquigarrow a \mapsto a \text{ mod } n$

$\Rightarrow$ 1. v. o isom. $\mathbb{Z}/\text{Ker } \varphi \cong \text{Im } \varphi \dots \mathbb{Z}/n\mathbb{Z} \cong \mathbb{Z}_n$

$[a] = a + n\mathbb{Z} \mapsto a$
 $a = 0, 1, \dots, n-1$

Pr. $S_n/A_n \cong \mathbb{Z}_2$ [$\varphi: S_n \rightarrow \mathbb{Z}_2$
 $\pi \mapsto \begin{matrix} 0 \dots \text{sgn } \pi = 1 \\ 1 \dots \text{sgn } \pi = -1 \end{matrix}$]

Pr. T tleso. $GL_n(T)/SL_n(T)$ [SL_n je normalni
 $\leadsto$ vyjádřit det]

$$A \sim B \Leftrightarrow AB^{-1} \in SL_n(T) \Leftrightarrow \det(AB^{-1}) = 1$$

$$\Leftrightarrow \det A = \det B.$$

Takže vedl, $\bar{x}$ faktoriz. bude um. všech možných
hodnot det. $\} = T^*$

$\det = \varphi: GL_n(T) \rightarrow T^*$ je hom.
 $A \mapsto \det A$

$\text{Im } \varphi = T^*$ (bo $\det \begin{pmatrix} t & & \\ & 1 & \\ & & \ddots \\ & & & 1 \end{pmatrix} = t$) } 1. v. o. izom.:
 $GL_n(T)/SL_n(T) \cong T^*$
 $\text{Ker } \varphi = SL_n(T)$ }
 $[A] \mapsto \det A$

V. 15.8. (Charakt. cykl. gr. G cykl. $\Rightarrow G \cong \mathbb{Z}$ nebo $\mathbb{Z}_n$.)

Rychlý důkaz: $G = \langle a \rangle = \{a^k \mid k \in \mathbb{Z}\}$

Uvažujme hom. $\varphi: \mathbb{Z} \rightarrow G$ [rozmyšlet: proč nemůžeme
 $k \mapsto a^k$]
 $\left[\begin{array}{l} \text{breit } G \rightarrow \mathbb{Z} \times \\ a^k \mapsto k \end{array} \right]$

G cykl. $\Rightarrow \text{Im } \varphi = G$.

$\text{Ker } \varphi$ je podgrupa $n \mathbb{Z} \Rightarrow \text{Ker } \varphi = \{n\mathbb{Z} \dots n \in \mathbb{N}\}$
 $\{0\} = 0\mathbb{Z}$

Tedy (1. v. o. izom.) $G = \text{Im } \varphi \cong \mathbb{Z} / \text{Ker } \varphi = \begin{cases} \mathbb{Z}/n\mathbb{Z} \cong \mathbb{Z}_n \\ \mathbb{Z}/0\mathbb{Z} \cong \mathbb{Z}. \end{cases}$

Lemma 19.5 (2. věta o izom.) $N \trianglelefteq G$.

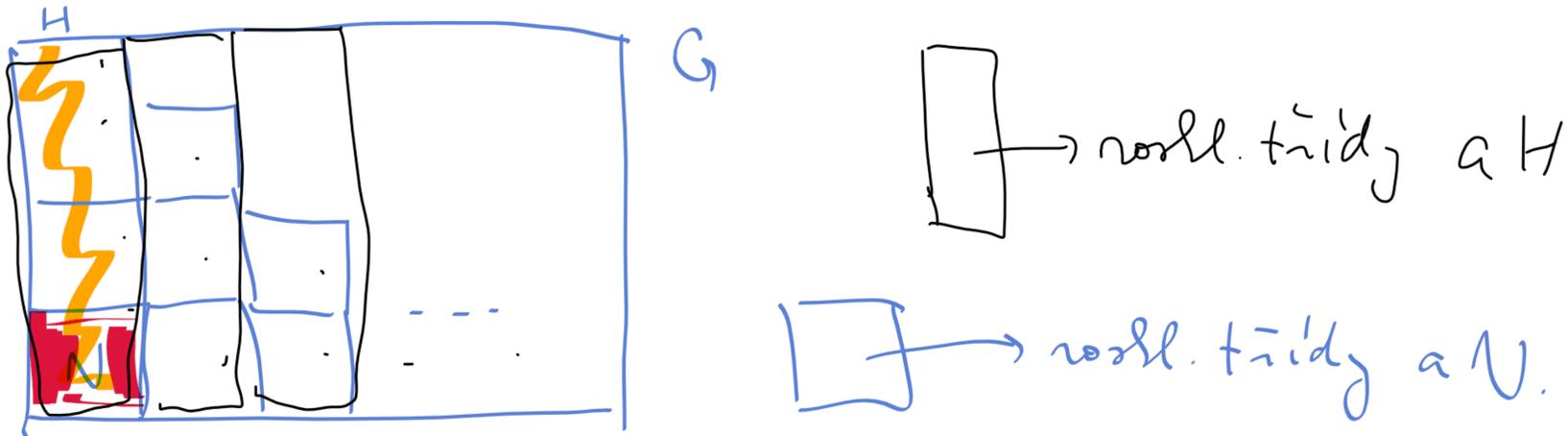
1) $N \trianglelefteq H \trianglelefteq G$. Pak H/N je normalní
podgr. v G/N .
(čili $H/N \trianglelefteq G/N$)

2) Je-li $K \trianglelefteq G/N$, pak ex. $H \trianglelefteq G$ t.ž.

$K = H/N$ } $(G/N)/(H/N) \cong G/H$.

3) $N \trianglelefteq H \trianglelefteq G$. Pak

Jak vypadají
podgrupy H v G/N ?

Pokud $N, H \leq G$
a $H \geq N$, pak
 $N \leq H$

Pokud navíc $N \trianglelefteq G$,
pak $N \trianglelefteq H$

1+2:

$$H/N \trianglelefteq G/N$$

□ obrazování $\begin{matrix} \uparrow \\ H \end{matrix}$ $\begin{matrix} \left[\begin{matrix} H \end{matrix} \right] \\ \uparrow \\ \square \end{matrix}$ všechny □

$$3 \quad (G/N) / (H/N) \cong G/H$$

Důl.) 1) ověřit.

2) $K \trianglelefteq G/N \Rightarrow K = H/N$ pro nějaké H , a zice

$$H = \{ a \in G \mid [a] = aN \in K \}. \text{ Ověřit se, že } K = H/N.$$

3) Hom- $\varphi: G/N \rightarrow G/H \quad N \trianglelefteq H$
 $aN \mapsto aH$

Je dobře def.? $aN = bN \Leftrightarrow ab^{-1} \in N \Rightarrow ab^{-1} \in H \Leftrightarrow aH = bH$

Hom? $\varphi(aN \cdot bN) \stackrel{?}{=} \varphi(aN) \cdot \varphi(bN) = aH \cdot bH = (ab)H$ OK.
 $\varphi(abN) = (ab)H$ OK.

Im $\varphi = G/H$ zřejmá

$$\text{Ker } \varphi = \{ aN \mid \varphi(aN) = aH = 1 \cdot H \}$$

$$aH = 1 \cdot H \Leftrightarrow a \cdot 1^{-1} = a \in H$$

$$\Rightarrow \text{Ker } \varphi = H/N$$

∴

T.19.6 (3. v. oisom.) $N \trianglelefteq G, H \leq G$. Pak $HN = \{ hn \mid h \in H, n \in N \}$ je podgrupa G

$$H \cap N \trianglelefteq H \quad \& \quad HN/N \cong H/(H \cap N)$$

19.3 Resitelné grupy

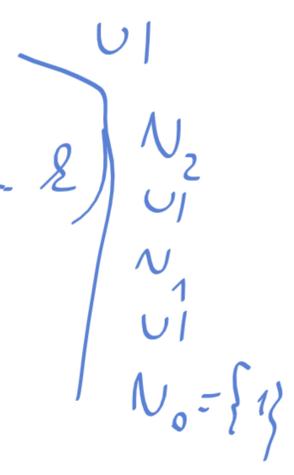
$$G = N_k$$

$$U / N_{k-1} \\ \cup \\ \vdots$$

Def. Grupa G je resitelná, pokud $\exists k \in \mathbb{N}$ a normální podgrupy $N_0, N_1, \dots, N_k \trianglelefteq G$ t.j.

$$\{1\} = N_0 \leq N_1 \leq \dots \leq N_k = G \quad \text{a}$$

každá faktorgrupa N_i / N_{i-1} (pro $i = 1, \dots, k$) je abelovská.

Najmenší k , pro kt. tento řetězec existuje, se nazývá stupeň resitelnosti G .

• Stupeň res. $k=1$ ($\Leftrightarrow$) G abelovská ... bo: $G \cong G / \{1\} = N_1 / N_0$

• Grupy stupně resitelnosti 2 se nazývají metabelovské.

Př. S_3 je metabelovská, bo $\{1\} \leq A_3 \leq S_3$.

$$A_3 / \{1\} \cong A_3 \cong \mathbb{Z}_3 \quad \text{je abel.}$$

$$S_3 / A_3 \cong \mathbb{Z}_2 \quad \text{--- " ---}$$

podgrupa všech rotací

• Dihedrová grupa D_{2n} je metabel. $\{1\} \leq R \leq D_{2n}$

$$R / \{1\} \cong \mathbb{Z}_n, \quad D_{2n} / R \cong \mathbb{Z}_2.$$

• S_4 je resit. stupně 3: $\{1\} \leq K_4 \leq A_4 \leq S_4$.

$$K_4 = \text{Kleinova grupa} = \{id, (12)(34), (13)(24), (14)(23)\} \\ \cong \mathbb{Z}_2 \times \mathbb{Z}_2$$

• S_n pro $n \geq 5$ není resitelná, bo:

A_n je jediné vlastní normální podgr. v S_n (C.V.).

ale $\{1\} \leq A_n \leq S_n$ nefunguje, bo A_n není abel.

• Feit-Thompson: $\forall$ grupa lichého řádu je resitelná.

• $\forall$ grupa řádu p^2 (p prvoč.) je resit.

Def. G grupa. Její derivované podgrupa je

$$G' = \langle aba^{-1}b^{-1} \mid a, b \in G \rangle$$

[motivace: $aba^{-1}b^{-1} = 1 \Leftrightarrow ab = ba$]

L. 19.7 $N \trianglelefteq G$.

1) $N' \trianglelefteq G$

2) G/N je abelovská $\Leftrightarrow G' \leq N$.

Dů. 1) ověřit $\times$ (úž skript)

2) G/N abel. $\Leftrightarrow [a][b] = [b][a] \quad \forall a, b \in G$

$$\Leftrightarrow [aba^{-1}b^{-1}] = [1] \Leftrightarrow aba^{-1}b^{-1} \in N \quad \forall a, b \in G$$

$$\Leftrightarrow G' \leq N.$$

T. 19.8 (řešitelnost podgrupa a faktorgrupa) G grupa.

1) G řešit. a $H \leq G \Rightarrow H$ řešit.

2) G řešit, $K \trianglelefteq G \Rightarrow G/K$ řešit.

3) Pokud $\exists N \trianglelefteq G$ t.j. N je řešit. a G/N je řešit.,
pak je G řešit.

Dů. 1) $N_i \trianglelefteq G$, $\{1\} = N_0 \leq N_1 \leq \dots \leq N_k = G$, N_i/N_{i-1} abel.

Uvažujme $\{1\} = N_0 \cap H \leq N_1 \cap H \leq \dots \leq N_k \cap H = H$,
doležeme, že tato řada prokazuje řešitelnost H .

Chceme: $N_i \cap H \trianglelefteq H$ OK.

$$\frac{(N_i \cap H)}{(N_{i-1} \cap H)} = \frac{(N_i \cap H)}{(N_i \cap H) \cap N_{i-1}}$$

$$\frac{HN/N \cong H/H \cap N$$

3. v. oizom.

$$\underbrace{N_{i-1} (N_i \cap H)}_{N_{i-1}} \leq N_i / N_{i-1} \dots \text{je abel.}$$

$\Rightarrow$ je abel. $\Rightarrow N_i \cap H / N_{i-1} \cap H$ ab. $\ddot{\smile}$

2) podobu, ale používá 2. a 3. v. oison.

3) se udělá fyz (neskončím, vis nr./prosem.)

Díl. 19.9 G grupa, normální podgr. $N_0, \dots, N_k \trianglelefteq G$

t.2. $\{1\} = N_0 \leq N_1 \leq \dots \leq N_k = G$

a N_i / N_{i-1} je řešitelná. Pak G je řešitelná.

Dů. Indukcí podle k a použitím 19.8(3).

Odsopdu: $N_1/N_0 \cong N_1, N_2/N_1$ řešit. $\implies N_2$ řešit.

$N_2, N_3/N_2$ řešit. $\implies N_3$ řešit atd.

ČÍSELNÁ TĚLESA A KOŘENY POLYNOMŮ

20. Okružové hom. a faktorokruž

20.1. homom.

R, S okruž (ne nutně komut.)

$\varphi: R \rightarrow S$ je homom. okružie ... $\varphi(a+b) = \varphi(a) + \varphi(b)$ $\left[\begin{array}{l} \implies \varphi(a) = -\varphi(-a) \\ \varphi(0) = 0 \end{array} \right]$
 $\varphi(ab) = \varphi(a)\varphi(b)$

Obraz hom. φ je $\text{Im } \varphi = \{ \varphi(a) \mid a \in R \}$ $\leftarrow$ je untr. prvek
Jádro hom. φ je $\text{Ker } \varphi = \{ a \in R \mid \varphi(a) = 0 \}$ $\leftarrow$ $(1, +, -, 0)$

Ideal I v okruž R je podmnožina $I \subseteq R$ t.2.

I je podgrupa $(R, +, -, 0)$ [t.2. $a+b \in I, -a \in I, 0 \in I$
 $\forall a, b \in I$]

už ověno v nehozemí R , t.2. $ra \in I \quad \forall a \in I, r \in R$

T.20.1 (obraz = jádro) R, S okruž, $\varphi: R \rightarrow S$ hom. okružie.

1) $\text{Im } \varphi$ je podokruž S

2) $\text{Ker } \varphi$ je idea'l v R . ["Idea'ly mají roli normálních podgrup"

Dř. 1) $\text{Im } \varphi$ je podokruh.

$$\{ \varphi(a) \mid a \in R \}$$

$$\varphi(a) + \varphi(b) = \varphi(a+b) \in \text{Im } \varphi$$

$\uparrow$
hom

$$\varphi(a) \cdot \varphi(b) = \varphi(ab) \in \text{Im } \varphi \quad \checkmark$$

2) $\text{Ker } \varphi$ je ideál. $\text{Ker } \varphi$ je uzav. ne + OK (ověř!)
Uzavřenost ne uvození R : Chceme: $a \in \text{Ker } \varphi, r \in R \stackrel{?}{\Rightarrow} ra \in \text{Ker } \varphi$

$$\varphi(ra) \stackrel{?}{=} 0$$

$$\parallel \quad a \in \text{Ker } \varphi$$

$$\varphi(r) \cdot \varphi(a) = \varphi(r) \cdot 0 = 0 \quad \checkmark$$

Analogicky jako v grupách platí

T. 20.2 $\varphi: R \rightarrow S$ hom. okruh^o je prostý ($\Leftrightarrow$) $\text{Ker } \varphi = \{0\}$

T. 20.3 $\varphi: R \rightarrow S, \psi: S \rightarrow T$ hom. okruh^o. Pak

1) $\psi \circ \varphi: R \rightarrow T$ je hom. okruh^o

2) Je-li φ bijekce (čili φ je izom.), pak $\varphi^{-1}: S \rightarrow R$ je homom. okruh^o (a tedy izom.)